Башҡортостан Республикаһы
Нефтекама ҡалаһы ҡала округы “1-се гимназия”
муниципаль дөйөм белем биреү автономиялы учреждениеһы

Башҡорт теле кафедраһы
ултырышында ҡаралған
Кафедра етәксеһе
Ниғәмәтйәнова С.Б.
____
Кафедраның
2017 йылдың
30 августынан
1-се һанлы протоколы

Килешелгән
уҡыу-уҡытыу эштәре
буйынса
директор урынбаҫары
Рукавишникова Г.А.
____
Методсоветтың
2017 йылдың
4 сентябренән
1-се протоколы

Раҫланған
“1-се гимназия”
МДБАУ
директоры
________ Зарипова Л.Р.

2017 йылдың
11 сентябренән
431-се һанлы приказы

Эш программаһы

Предмет:туған (башҡорт) теле
Белем биреү кимәле: башланғыс дөйөм белем биреү

Программа буйынса сәғәттәр һаны: бөтәһе 54сәғәт

Автор-төҙөүселәр:
Әкбәрова Л.Ф.
Ниғәмәтйәнова С.Б.
Хөснуллина Р.Д.

Нефтекама
2017 й.

2. Планлаштырылған һөҙөмтәләр

Шәхси һөҙөмтәләр:

1) патриотик хис, илгә, Рәсәйҙең күп милләтле халҡының үткәненә һәм бөгөнгөһөнә хөрмәт тәрбиәләү; үҙеңдең этник сығышыңды, үҙ халҡыңдың, тыуған ереңдең тарихын, телен, әҙәбиәтен, мәҙәниәтен, кешелектең һәм Рәсәй халыҡтарының мәҙәни мираҫ нигеҙҙәрен белеү; күп милләтле Рәсәй йәмғиәтенең гуманистик, демократик һәм традицион ҡиммәттәрен үҙләштереү;

2) уҡыуға, хеҙмәткә ҡарата яуаплы мөнәсәбәт формалаштырыу;

3) хәҙерге донъяның социаль, мәҙәни, тел, рух күп төрлөлөгөн иҫәпкә алған, фәндең һәм ижтимағи тәжрибәнең хәҙерге заман үҫеш дәрәжәһенә тап килгән донъяға тулайым ҡараш формалаштырыу;

4) башҡа кешегә, уның фекеренә, донъяға ҡарашына, мәҙәниәтенә, теленә, диненә, граждандлыҡ позицияһына, донъя һәм Рәсәй халыҡтарының тарихына, мәҙәниәтенә, диненә, ғөрөф-ғәҙәттәренә, телдәренә, ҡиммәттәренә аңлы, ихтирамлы һәм игелекле мөнәсәбәт формалаштырыу;

5) фәнде үҙләштергәндә ижтимағи тормоштоң формаларын һәм ролдәрен, тәртиплелек ҡағиҙәләрен, йәшәү нормаларын үҙләштереү;

6) шәхси һайлап алыу нигеҙендә әхлаҡ проблемаларын хәл итеүҙә компетентлыҡты һәм әхлаҡи аңлылыҡты үҫтереү, әхлаҡлылыҡ тойғоһо һәм әхлаҡи яктан үҙ-үҙеңде тәртипле тотоу нормаларын формалаштырыу;

7) фәндәрҙе үҙләштереү барышында, фәнни-эҙләнеү, ижади һәм башҡа эшмәкәрлек ваҡытында, шулай уҡ аралашыу процесында (уҡыусы-уҡыусы, уҡыусы-уҡытыусы һ.б) коммуникатив компетентлыҡты үҫтереү;

8) йәмғиәт һәм кеше тормошонда ғаиләнең әһәмиәтен аңлау, ғаилә ҡиммәттәрен ҡабул итеү, ғаилә ағзаларына ҡарата хөрмәтле һәм ҡайғыртыусан мөнәсәбәттә булыу;

9) донъя һәм Рәсәй халыктарының әҙәби мираҫын үҙләштереү процесында эстетик зауыҡты үҫтереү.

Метапредмет һөҙөмтәләр:

1) белем алыу маҡсатын һәм бурыстарын үҙаллы билдәләү, танып белеү мотивтарын һәм ҡыҙыҡһыныусанлыҡты үҫтереү;

2) максаттарға ирешеү юлдарын, уҡыу һәм танып белеү бурыстарын хәл итеүҙең эффектив ысулдарын аңлы рәүештә һайлау;

3) планлаштырылған һөҙөмтәләр менән үҙ хеҙмәтеңде тиңләштерә белеү, һөҙөмтәләргә ирешеү процесында эшмәкәрлекте контролдә тотоу, тәкдим ителгән шарттарҙа һәм ҡуйылған талаптарҙа эшмәкәрлегеңдең ысулын билдәләү, үҙгәреп торған ситуацияларҙа эшмәкәрлегеңә коррекция индереү;

4) баһалау, үҙбаһалау нигеҙҙәренә эйә булыу;

5) төшөнсәләрҙе билдәләү, дөйөмләштерә, аналогиялар таба, төркөмдәргә бүлә, сәбәп-нәтижә бәйләнешен күрһәтә, логик фекерҙәр төҙөй, һығымта яһай (индуктив, дедуктив, аналогия буйынса) алыу;

6) модель һәм схемалар, билдә һәм символдарҙы төҙөү, үҙгәртеү һәм ҡуллана белеү; 7) аңлап-төшөнөп уҡыу алымына эйә булыу;

8) үҙ тиңдәштәрең һәм уҡытыусылар менән уҡыу эшмәкәрлеген ойоштора, төркөмдә һәм үҙаллы эшәй, үз фекереңде формалаштыра, аргументлаштыра һәм уны яҡлай белеү.

Предмет һөҙөмтәләр:

1) формаль һәм формаль булмаған мәҙәниәт ара һәм шәхес ара аралашыуҙарҙа кешеләр араһындағы аралашыуҙарҙың эффектлығын тәьмин итеүсе телмәр эшмәкәрлеге төрҙәрен үҙләштереү (тыңлау, уҡыу, һөйләү һәм яҙыу);

2) белем биреү һәм үҙаллы белем алыу процесында шәхестең ижади һәм интелектуаль һәләттәрен үҫтереүҙә телдең мөһим роль башҡарыуын аңлау;
3) туған телдең коммуникатив-эстетик мөмкинлектәрен ҡулланыу;
4) туған тел тураһындағы фәнни белемде системалаштырыу һәм киңәйтеү, уның берәмектәре һәм баҫҡыстары араһындағы бәйләнештәр барлығына төшөнөү, туған телдең төп берәмектәрен һәм категорияларын, лингвистиканың төп төшөнсәләрен үҙләштереү;
5) һүҙгә төрлө төрҙәге анализ (фонетик, морфемик, һүҙьяһалыш, лексик, морфологик), һүҙбәйләнешкә һәм һөйләмгә синтаксик анализ һәм шулай уҡ теҡсҡа күп аспектлы анализ яһау күнекмәләрен формалаштырыу;
6) актив һәм потенциаль һүҙлек запасын байытыу, аралашыу стиленә һәм ситуацияға ярашлы туған телдә хистәрҙе һәм уйҙарҙы иркен белдереү өсөн һөйләмдә ҡулланылыусы грамматик сараларҙың күләмен киңәйтеү;
7) туған тел лексикаһының һәм фразеологияһының төп стилистик ресурстарын, төп нормаларын (орфоэпик, лексик, грамматик, орфографик, пунктуацион), һөйләү этикеты нормаларын үҙләштереү; уларҙы телдән һәм яҙма фекерҙәрҙе барлыҡҡа килтергәндә һөйләү практикаһында ҡулланыу тәжрибәһен булдырыу; телмәрҙе үҙаллы камиллаштырырға ынтылыу;
8) дөйөм кешелек ҡиммәте булараҡ тел мәҙәниәте өсөн яуаплылыҡ хисе формалаштырыу.

Сығарылыш уҡыусыһы өйрәнәсәк:

- диалог төҙөргә;
- башҡорт телендә мәктәп, дуҫтар, Башҡортостан, уның ҡала-ауылдары, тәбиғәәте тураһында һөйләргә;
- план нигеҙендә һөйләргә;
- һүрәт буйынса һөйләргә;
- уҡытыусыны, класташтарын тыңлап аңларға;
- ҡатмарлы булмаған аудио-, видеотекстарҙы аңларға;
- төрлө жанрҙарҙағы текстарҙы уҡырға һәм аңларға;
- таныш булмаған һүҙҙәре күп булған текстарҙы интуиция нигеҙендә аңларға;
- анкете, формулярҙар тултырырға, үҙең тураһында яҙырға (исем, фамилия, адрес, йәш, милләт һ.б.).
- ҡотлау открыткалары яҙырға;
- башҡорт теленең грамматик нигеҙен белергә;
- башҡорт теленең специфик өндәрен дөрөҫ әйтергә;
- һөйләмдәрҙе дөрөҫ интонация һәм баҫым менән уҡырға;
- һөйләмдәрҙең әйтелеш буйынса төрҙәрен айырырға;
- текста өйрәнелгән һүҙҙәрҙе күрһәтә белергә;
- яҙыу һәм һөйләү телмәрендә өйрәнелгән һүҙҙәрҙе практик ҡуллана белергә;
- текстар төҙөгәндә ялғауҙарҙы дөрөҫ ҡуллана белергә.
-

<u>**Сығарылыш уҡыусыһы өйрәнергә мөмкинлек аласаҡ:**</u>

- уҡылғандар нигеҙендә һөйләргә;ңтыңланылған, уҡылған текст буйынса факттарҙы килтерергә;
- диалог төҙөргә;
- интервью бирергә-алырға;
- алдан әҙерләнмәйенсә ҡыҫҡаса яуап бирергә;
- проект эше буйынса ҡыҫҡаса һөйләргә;
- текстың төп фекерен билдәләргә;
- таныш булмаған һүҙр булған екстың мәғәнәһен интуитив аңларға;
- ябай текстағы хәл-ваҡиғалар сылбырын интуиция нигеҙендә дөрөҫ итеп ҡора белеү;

- абзацтары буталып ирелгән тексты дөрөҫ тәртиптә ойоштора белеү;
- текстарҙан грамматик ҡағиҙәләргә нигеҙләнеп, кәрәкле орфограммаларҙы яҙып алырға;
- ҡыҫҡа текстар яҙырға;
- өйрәнелгән һүҙҙәрҙе хатаһыҙ яҙырға;
- тыныш билдәлрен дөрөҫ ҡуйырға;
- башҡорт теленең грамматик нигеҙен белергә;
- күп мәғәнәле һүҙҙәрҙе белергә һәм телмәрҙә урынлы ҡулланырға;
- антонимдар һәм синонимдарҙы айыра белергә;
- һүҙҙәрҙе теге әйки был һүҙ төркөмөнә ҡарағанлығын айыра белергә.

3. Содержание учебного предмета

2 класс

Башҡорт теленең алфавиты.Алфавит тәртибендә хәрефтәрҙе дөрөҫ әйтеү. Тормошта ҡасан һәм ҡайҙа алфавитты белеүҙең кәрәклеген аңлау. Үҙең йәшәгән ҡала, ауыл, урамдың исемдәрен яҙыу, дөрөҫ яҙылышын иптәшеңә аңлатыу. Кластағы уҡыусыларҙың исемдәрен алфавит тәртибендә яҙыу. Алфавиттан башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәрен табыу; һүҙҙәрҙә ике өндө белдереүсе өн-хәрефтәрҙе билдәләй белеү.

Башҡорт теленең ҡалын һәм нәҙек өн-хәрефтәре. Башҡорт телендәге ҡалын һәм нәҙек һуҙынҡыларҙың айырмаһын белеү һәм һүҙҙәрҙә билдәләү, дөрөҫ әйтергә һәм яҙырға өйрәнеү. Башҡорт һуҙынҡыларын рус телендәге һуҙынҡылар менән сағыштырыу һәм айырмаһын күрһәтеү.

Башҡорт телендә сингарманизм законы Сингармонизм төшөнсәһен аңлау. Ҡалын һәм нәҙек һуҙынҡылы һүҙҙәргә дөрөҫ ялғауҙар ҡушып әйтеү һәм яҙыу. Йо, йө, йы, йе, йү, йә ҡушымсаларының һүҙҙәрҙә ҡул- ланылышын үҙләштереү, дөрөҫ әйтергә һәм яҙырға өйрәнеү, һүҙҙәрҙе ижектәргә бүлеү, ижектәр һанын билдәләй белеү, һүҙҙәрҙе юллан юлға дөрөҫ күсереү: бер ижекле һүҙҙәрҙең юлдан юлға күсе- релмәүен төшөнөү, һүрәттәр йәки һүҙҙәр ярҙамында һөйләмдәр төҙөү.

Башҡорт теленең тартынҡы өндәре һәм хәрефтәре Башҡорт теленең үҙенсәлекле тар-тынҡы өн-хәрефтәрен танып белеү; һүҙҙәрҙә ғ, ҙ, ҡ, ң, ҫ, һ тартынҡыларының яҙылышын өйрәнеү. Рус һәм башҡорт һүҙҙәрендә э өнө әйтелешенең айырмаһын таныу (белеү). Ҡ-ғ, к-г, п-б өндәренең сиратлашыуы тураһында мәғлүмәт алыу һәм практикала ҡулланыу: миҫалдар ярҙамында һөйләмдәр

Башҡортса һүҙҙәрҙә баҫым Баҫым төшөнсәһе менән танышыу, башҡортса һүҙҙәрҙә баҫымдың ҡуйылышын төшөнөү һәм телмәрҙә ҡулланыу. Һорау һүҙҙәренә баҫымды дөрөҫ ҡуйыу. Рус телендәге баҫым менән сағыштырыу һәм һығымта яһау. һүҙҙәрҙе ижектәргә бүлеү һәм баҫымын билдәләү, һорау, хәбәр, өндәү һөйләм тураһында фекер йөрөтөү һәм дәреслектә бирелгән ҡағиҙә менән сағыштырыу. Бирелгән темалар буйынса, өлгөгә ҡарап, хәбәр, һорау, өндәү һөйләмдәр төҙөү, һүҙҙәрҙе мәғәнәүи өлөштәргә бүлергә өйрәнеү.

Һүҙҙәрҙең предметты, билдәне, эш-хәрәкәтте белдереүе Һүҙҙәрҙең лексик мәғәнәһен аңлатыу, һүҙҙәргә дөрөҫ һорау ҡуйыу. Лексик мәғәнәһе яғынан һүҙҙәрҙе төркөмләү. Предметты, билдәне, эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙең мәғәнәһен аңлау һәм бер-береһенән айыра белеү. *Кем? нимә?* һорауҙарын рус телендәге һорауҙар менән сағыштырыу.

Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең яңғыҙлыҡ, уртаҡлыҡ, берлек һәм күплек мәғәнәһендә килеүе. Яңғыҙлыҡ һәм уртаҡлыҡ төшөн**сәләре** менән танышыу, уларҙы текстан табыу һәм айырмаһын күреү, телмәрҙә ҡулланыу. Иҫемдәрҙән күплек ялғауҙарын билдәләү, һүҙҙәргә ялғауҙарҙы дөрөҫ ҡушыу.

Предмет исемдәренең ваҡыт, урын һәм эйәлек мәғәнәләрен белдереүе Предмет исемдәренең ваҡыт, урын, эйәлек мәғәнәләрен төшөнөү; уларҙы текстан табып билдәләү, һорауҙар ҡуйыу һәм телмәрҙә дөрөҫ ҡулланыу. Кем? кемдәр? нимә? нимәләр? ҡайҙа? ҡасан? кемдең? һорауҙарына яуап биреүсе һүҙҙәр

Эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙең мәғәнә үҙенсәлектәре, берлек һәм күплек мәғәнәләрен белдереүе Эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙең башҡарылыу ваҡытын (хәҙер, элек, алда), һөйләүсенең шаһит булыу- булмауын аңлау һәм телмәрҙә дөрөҫ, урынлы ҡулланыу. Эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙең берлектә йәки күплектә килеүен билдәләү һәм практикала ҡулланыу.

Һүҙҙәрҙең предмет билдәләрен төрлө миҡдарҙа һәм сағыштырып күрһәтеү Предметтың билдәһен белдереүсе һүҙҙәр тураһында мәғлүмәт алыу (күҙаллау), фекерләү, ҡағиҙә сығарыу һәм дәреслектәге менән сағыштырыу, һығымта яһау. һөйләмдәге һүҙ тәртибен төшөнөү, һөйләм төҙөгәндә иғтибар итеү**.** Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙе һөйләмдәрҙән йәки текстан таба белеү, һорауҙар ҡуйыу. Предметтың билдәһен белдереүсе һүҙҙәрҙең төрлө миҡдарҙа килеүен төшөнөү, бер-береһе менән сағыштырыу һәм уларҙы телмәрҙә ҡулланыу. Эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙең затын, һанын, үтәлеү ваҡытын билдәләү һәм практикала ҡулланырға өйрәнеү.

3 класс

Фонетика. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре Башҡорт теленең өндәре һәм хәрефтәре (ҡабатлау һәм тәрәнәйтеү). Темаға ҡараған һүҙ байлығын арттырыу, бәйләнешле телмәр үҫтереү. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре һәм хәрефтәрен ҡабатлау.

Башҡорт теленең алфавиты. Башҡорт теленең алфавитын ҡабатлау. Башҡорт алфавитын интернет селтәренән алынған видеоматериалдар нигеҙендә ҡабатлау, башҡорт өндәрен дөрөҫ әйтеү, алфавит тәртибендә һүҙҙәр яҙыу.

Предметты (кешене) күрһәтеүсе һүҙҙәр. Уларҙың яңғыҙлыҡ, уртаҡлыҡ мәғәнәләре. Предметты (кешене) күрһәтеүсе һүҙҙәрҙең мәғәнәләре, яҙылышы, һорауҙары. Һөйләмдәр ярҙамында бәйләнешле текст төҙөү. Яңғыҙлыҡ, уртаҡлыҡ исемдәрҙең мәғәнәһен асыҡлау, миҫалдар килтереү. Көҙ билдәләрен асыҡлау.

Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең (исемдәрҙең) берлек һәм күплек мәғәнәләрендә килеүе. Исем һорауҙары. Һорауҙар буйынса төркөмләп яҙыу. Берлек һәм күплек һорауҙары, ялғауҙары. Ялғауҙарының дүрт төрлө формала килеүе.

Предметтың билдәһен белдереүсе һүҙҙәр. Предметтың билдәһен белдереүсе һүҙҙәрҙе үҙләштереү. Һорауҙары, мәғәнәләре. Текст өҫтөндә эш. Предметтың билдәһен төрлө миҡдарҙа белдереүсе һүҙҙәр (сифат дәрәжәләре). Улларҙың мәғәнәләре, ялғауҙары.

Эште, хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәр. Эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙе һөйләмдән таба белеү. Һорауҙарын практик үҙләштереү. Картина буйынса һөйләмдәр яҙыу. Эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙең мәғәнә үҙенсәленктәре.

Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең өҫтәлмә мәғәнәләре. Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең өҫтәлмә мәғәнәләре өҫтөндә эш, уның һөйләм эсендәге урынын билдәләү, ялғауҙарын асыҡлау.

Предметтың билдәһен, эшен белдереүсе һүҙҙәрҙең һөйләмдәге мәғәнәләре һәм функциялары. Предметтың билдәһен, эшен белдереүсе һүҙҙәр өҫтөндә эш. Һөйләмдә предметтың билдәһен, эшен белдереүсе һүҙҙәрҙе табыу, һыҙыу. Текстың предметтың билдәһен белдереүсе һүҙҙәрҙе үҙҙәре асыҡлап килгән һүҙҙәр менән айырып уҡыу.

Предметтың эшен белдереүсе һүҙҙәрҙең мәғәнәләре һәм функциялары. Предметтың эшен белдереүсе һүҙҙәр өҫтөндә эш. Уларҙы һөйләмдән табып билдәләү. Башҡорт телендә һөйләм структураһы, унда предметтың эшен, иҫәбен белдереүсе һүҙҙәрҙе билдәләү. Картина буйынса һөйләмдәр төҙөү. Тәҡдим ителгән темаға бәйләнешле текст төҙөү.

Эштең билдәһен (рәүеш) белдергән һүҙҙәр. Эштең билдәһен белдереүсе һүҙҙәр менән дәфтәрҙә күнегеүҙәр башҡарыу. Теманы үҙләштереү һәм нығытыу өҫтөндә күнекмәләр үткәреү.

Һөйләм. Уның төрҙәре. Интонация яғынан һөйләм төрҙәрен дәфтәргә яҙыу, тыныш билдәләрен дөрөҫ ҡуйыу. Һөйләмдең баш киҫәктәре.Ҡабатлау темаһына тәҡдим ителгән күнегеүҙәр өҫтөндә эшләү.

4 класс

Мәктәп. Ватан.

Йәйҙе нисек үткәрҙем. Әңгәмә. К. Кинйәбулатова. Белем көнө. Шиғыр өҫөтндә эш: уҡыу, һүҙлек эше, һорауҙарға яуап биреү. Тасуири уҡыу өҫтөндә эш. Белем көнө тураһында әңгәмә. Уҡыу һәм һөйләү.

Үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Өндәр һәм хәрефтәр

Башҡорт теленең специфик өндәре. Уларҙы әйтеү, яҙыу, улар менән һүҙҙәр әйтеү. Нәҙек һәм ҡалын һуҙынҡылар. Уларҙың роле. Я, ю, е өн-хәрефтәре, уларҙың әйтелештәре һәм яҙылыштары.Телмәр үҫтереү: һорауҙарға телдән яуап биреү. Мәҡәлдәр өҫөтндә эш. Һорау, хәбәр, өндәү һөйләмдәр.

Исем, уның аңлатҡан мәғәнәләре.

Исем. Һорауҙары. Яңғыҙлыҡ һәм уртаҡлыҡ исемдәр. Башҡортостандағы йылға, ҡала, ауыл исемдәре, уарҙың яҙылышы.

Исемдәрҙең берлек һәм күплек мәғәнәләре

Исем. Һорауҙары. Исемдәрҙең берлектә һәм күплектә кил алыуы. Һүрәттәр менн эш.Исемдәрҙең күплек таблицаһын өйрәнеү. Ҡағыҙә сығарыу.Ребус сисеү.

Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше.

Исем. Исемдәрҙең һорауҙары. Килештәрененң мәғәнәләре. Һорауҙары. Төрлө килештәрҙә исемдәргә ниндәй ялғауҙар ҡушылыуын күҙәтеү. Ниндәй өнгә бөтөүенә ҡарап, исемдәрҙең килеш ялғауҙарының дүрт төрлө булыуы. Мәҡәлдәр өҫөтндә эш. Рус теленән ингән һүҙҙәрҙә ялғау ҡушҡанда ҡуш тартынҡыларҙың береһе төшөп ҡалыуы.

Исемдәрҙең эйәлек заты менән үҙгәреше

Предметты һәм уның эйәһен белдереүсе һүҙҙәр. Эйәлек мәғәнәһен белдереүсе саралар. Эйәлек мәғәнәһен белдереүсе ялғауҙар.

Исем темаһын йомғаҡлау

Яңғыҙлыҡ, уртаҡлаҡ исемдәр. Килештәр. Һаны. Эйәлек заты. Ҡабатлау.

Сифат. Сифаттың һөйләмдәге мәғәнәһе

Сифат. Һорауы. Мәғәнәһе:предметтың билдәһе, төҫө, формаһы, күләме, тәме. Йомаҡтар. Чайнворд сисеү.

Сифат дәрәжәләре

Сифат мәғәнәләре. Сифат дәрәжәләре: төп, сағыштырыу, артыҡлыҡ, аҙһытыу. Ялғауҙары, яһалыу үҙенсәлектәре.

Ҡылым. Мәғәнәләре. Ҡылымдың һан, зат менән үҙгәреше, барлыҡта-юҡлыҡта килеүе

Ҡылымдың мәғәнләрен асыҡлау, шуның менән бәйле һорауҙарын үҙләштереү. Ҡылымдарҙың төрлө грамматик категориялары, үҙгәрештәре. Һүрәттәр менән эш. Телмәр үҫтереү.

Ҡылым. Уның заман мәғәнәләре

Ҡылым. Заманды белдереүсе саралар, ялғауҙар. Берлектә һәм күплектә, беренсе, икенсе, өсөнсө затта ҡылымдарҙың үҙгәрешен практик үҙләштереү. Үткән заман. Хәҙерге заман. Киләсәк заман. Һорауҙары, мәғәнәләре, ялғауҙары.

Ҡылым. Уның зат, заман, һан, барлыҡ-юҡлыҡ менән үҙгәреше.

Ҡылымдың грамматик категорияларын практикала ҡабатлау. Тема менән бәйле күнегеүҙәр эшләү, мәҡәл-әйтемдәр үҙләштереү. Башҡорт йырҙары.

Һан. Һандарҙың төркөмсәләре. Һандарҙың мәғәнәһе.Предметтың иҫәбен белдереүсе һүҙҙәрҙе үҙләштереү.Һандарҙың һорауҙары, яһалышы. Һандарҙың төркөмсәләре, яһалышы, ялғауҙары, мәғәнәләре. Уларҙы һөйләү телмәрендә ҡулланыу. Ребустар сисеү.

Алмаш. Зат алмаштары. Алмаштарҙың үҙенсәлеге, башҡа һүҙ төркөмләрен алмаштырып килеүен практик күҙәтеү. Алмаштың һорауҙары, мәғәнәһе. Зат алмаштары. Уларҙың берлект,күплектә килеүе.

Рәүеш. Мәғәнәһе.Рәүеш һораузары, үҙенсәлеге, ҡылымға эйәреп йөрөүе.

Ярҙамсы һүҙҙәр, уларҙың мәғәнәләре. Һөйләмдәге роле. Бүленеше, төрҙәре.

Ымлыҡтар. Уларҙың мәғәнәләре. Телмәрҙге роле. Үҙенсәлектәре.

Һөйләм. Йыйнаҡ һәм тарҡау һөйләмдәр. Берәй уйҙы белдергән һүҙҙәр төркөмө. Һөйләмдәге һүҙҙәрҙең бер-береһенә мәғәнәһе буйынса бәйләнешле булыуы. Бер-береһенән сығып һорау биреп булыу мөмкинлеге.

4. Тематик планлаштырыу

2 класс

№	Дәрес темалары	Сәғәт һаны	Универсаль уҡыу эшмәкәрлеге
1.	Башҡорт теленең алфавиты.	**1**	**Шәхси һөҙөмтәләр**: 1) патриотик хис, илгә, Рәсәйҙең күп милләтле халҡының үткәненә һәм бөгөнгөһөнә хөрмәт тәрбиәләү; үҙеңдең этник сығышыңды, үҙ халҡыңдың, тыуған ереңдең тарихын, телен, әҙәбиәтен, мәҙәниәтен, кешелектең һәм Рәсәй халыҡтарының мәҙәни мираҫ нигеҙҙәрен белеү; күп милләтле Рәсәй йәмғиәтенең гуманистик, демократик һәм традицион ҡиммәттәрен үҙләштереү; 2) уҡыуға, хеҙмәткә ҡарата яуаплы мөнәсәбәт формалаштырыу; 3) хәҙерге донъяның социаль, мәҙәни, тел, рух күп төрлөлөгөн иҫәпкә алған, фәндең һәм ижтимағи тәжрибәнең хәҙерге заман үҫеш дәрәжәһенә тап килгән донъяға тулайым ҡараш формалаштырыу;
2.	Башҡорт теленең ҡалын һәм нәҙек өн-хәрефтәре.	1	
3.	Башҡорт телендә сингарманизм законы	1	
4.	Йо, йө, йы, йе, йү, йә ҡушымсалары	1	
5.	Башҡорт телендә ижектәр	1	
6.	Тикшереү эше. Тест	1	
7.	Башҡорт теленең тартынҡы өндәре һәм хәрефтәре	1	
8.	Һүҙҙәрҙә ғ, ҙ, ҡ, ң, ҫ, һ тартынҡыларының	1	

	яҙылышы		4) башҡа кешегә, уның фекеренә, донъяға ҡарашына, мәҙәниәтенә, теленә, диненә, граждандлыҡ позицияһына, донъя һәм Рәсәй халыҡтарының тарихына, мәҙәниәтенә, диненә, ғөрөф-ғәҙәттәренә, телдәренә, ҡиммәттәренә аңлы, ихтирамлы һәм игелекле мөнәсәбәт формалаштырыу; 5) фәнде үҙләштергәндә ижтимағи тормоштоң формаларын һәм ролдәрен, тәртиплелек ҡағиҙәләрен, йәшәү нормаларын үҙләштереү; 6) шәхси һайлап алыу нигеҙендә әхлаҡ проблемаларын хәл итеүҙә компетентлыҡты һәм әхлаҡи аңлылыҡты үҫтереү, әхлаҡлылыҡ тойғоһо һәм әхлаҡи яктан үҙ-үҙеңде тәртипле тотоу нормаларын формалаштырыу; 7) фәндәрҙе үҙләштереү барышында, фәнни-эҙләнеү, ижади һәм башҡа эшмәкәрлек ваҡытында, шулай уҡ аралашыу процесында (уҡыусы-уҡыусы, уҡыусы-уҡытыусы һ.б) коммуникатив компетентлыҡты үҫтереү; 8) йәмғиәт һәм кеше тормошонда ғаиләнең әһәмиәтен аңлау, ғаилә ҡиммәттәрен ҡабул итеү, ғаилә ағзаларына ҡарата хөрмәтле һәм ҡайғыртыусан мөнәсәбәттә булыу; 9) донъя һәм Рәсәй халыктарының әҙәби мираҫын үҙләштереү процесында эстетик зауыҡты үҫтереү. **Метапредмет һөҙөмтәләр**: 1) белем алыу маҡсатын һәм бурыстарын үҙаллы билдәләү, танып белеү мотивтарын һәм ҡыҙыкһыныусанлыҡты үҫтереү; 2) максаттарға ирешеү юлдарын, уҡыу һәм танып белеү бурыстарын хәл итеүҙең эффектив ысулдарын аңлы рәүештә һайлау; 3) планлаштырылған һөҙөмтәләр менән үҙ хеҙмәтеңдә тиңләштерә белеү, һөҙөмтәләргә ирешеү процесында эшмәкәрлекте контролдә тотоу, тәкдим ителгән шарттарҙа һәм ҡуйылған талаптарҙа эшмәкәрлегеңдең ысулын билдәләү, үҙгәреп торған ситуацияларҙа эшмәкәрлегеңә коррекция индереү; 4) баһалау, үҙбаһалау нигеҙҙәренә эйә булыу; 5) төшөнсәләрҙе билдәләү, дөйөмләштерә, аналогиялар таба, төркөмдәргә бүлә, сәбәп-нәтижә бәйләнешен күрһәтә, логик фекерҙәр төҙөй, һығымта яһай (индуктив, дедуктив, аналогия буйынса) алыу; 6) модель һәм схемалар, билдә һәм символдарҙы төҙөү, үҙгәртеү һәм ҡуллана
9.	Ҡ-ғ, к-г, п-б өндәренең сиратлашыуы	1	
10.	Башҡортса һүҙҙәрҙә баҫым	1	
11.	Һөйләм төрҙәре	1	
12.	Һүҙҙәрҙең предметты, билдәне, эш-хәрәкәтте белдереүе	1	
13.	Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең яңғыҙлыҡ, уртаҡлыҡ мәғәнәһендә килеүе	1	
14.	Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең берлек һәм күплек мәғәнәһендә килеүе.	1	
15.	Предмет исемдәренең ваҡыт, урын һәм эйәлек мәғәнәләрен белдереүе	1	
16.	Эш-хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәрҙең мәғәнә үҙенсәлектәре	1	
17.	Һүҙҙәрҙең предмет билдәләрен төрлө миҡдарҙа һәм сағыштырып күрһәтеү	1	
18.	Йомғаҡлау	1	

			белеү; 7) аңлап-төшөнөп уҡыу алымына эйә булыу; 8) үҙ тиңдәштәрең һәм уҡытыусылар менән уҡыу эшмәкәрлеген ойоштора, төркөмдә һәм үҙаллы эшәй, үҙ фекереңде формалаштыра, аргументлаштыра һәм уны яҡлай белеү. **Предмет һөҙөмтәләр**: 1) формаль һәм формаль булмаған мәҙәниәт ара һәм шәхес ара аралашыуҙарҙа кешеләр араһындағы аралашыуҙарҙың эффектлығын тәьмин итеүсе телмәр эшмәкәрлеге төрҙәрен үҙләштереү (тыңлау, уҡыу, һөйләү һәм яҙыу); 2) белем биреү һәм үҙаллы белем алыу процесында шәхестең ижади һәм интелектуаль һәләттәрен үҫтереүҙә телдең мөһим роль башҡарыуын аңлау; 3) туған телдең коммуникатив-эстетик мөмкинлектәрен ҡулланыу; 4) туған тел тураһындағы фәнни белемде системалаштырыу һәм киңәйтеү, уның берәмектәре һәм баҫҡыстары араһындағы бәйләнештәр барлығына төшөнөү, туған телдең төп берәмектәрен һәм категорияларын, лингвистиканың төп төшөнсәләрен үҙләштереү; 5) һүҙгә төрлө төрҙәге анализ (фонетик, морфемик, һүҙьяһалыш, лексик, морфологик), һүҙбәйләнешкә һәм һөйләмгә синтаксик анализ һәм шулай уҡ текстҡа күп аспектлы анализ яһау күнекмәләрен формалаштырыу; 6) актив һәм потенциаль һүҙлек запасын байытыу, аралашыу стиленә һәм ситуацияға ярашлы туған телдә хистәрҙе һәм уйҙарҙы иркен белдереү өсөн һөйләмдә ҡулланылыусы грамматик сараларҙың күләмен киңәйтеү; 7) туған тел лексикаһының һәм фразеологияһының төп стилистик ресурстарын, төп нормаларын (орфоэпик, лексик, грамматик, орфографик, пунктуацион), һөйләү этикеты нормаларын үҙләштереү; уларҙы телдән һәм яҙма фекерҙәрҙе барлыҡҡа килтергәндә һөйләү практикаһында ҡулланыу тәжрибәһен булдырыу; телмәрҙе үҙаллы камиллаштырырға ынтылыу; 8) дөйөм кешелек ҡиммәте булараҡ тел мәҙәниәте өсөн яуаплылыҡ хисе формалаштырыу.

3 класс

№	Дәрес темалары	Сәғәт һаны	Универсаль уҡыу эшмәкәрлеге
1.	Фонетика. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре	1	**Шәхси һөҙөмтәләр**: 1) патриотик хис, илгә, Рәсәйҙең күп милләтле халҡының үткәненә һәм бөгөнгөһөнә хөрмәт тәрбиәләү; үҙеңдең этник сығышыңды, үҙ халҡыңдың, тыуған ереңдең тарихын, телен, әҙәбиәтен, мәҙәниәтен, кешелектең һәм Рәсәй халыҡтарының мәҙәни мираҫ нигеҙҙәрен белеү; күп милләтле Рәсәй йәмғиәтенең гуманистик, демократик һәм традицион ҡиммәттәрен үҙләштереү; 2) уҡыуға, хеҙмәткә ҡарата яуаплы мөнәсәбәт формалаштырыу; 3) хәҙерге донъяның социаль, мәҙәни, тел, рух күп төрлөлөгөн иҫәпкә алған, фәндең һәм ижтимағи тәжрибәнең хәҙерге заман үҫеш дәрәжәһенә тап килгән донъяға тулайым ҡараш формалаштырыу; 4) башҡа кешегә, уның фекеренә, донъяға ҡарашына, мәҙәниәтенә, теленә, диненә, гражданлыҡ позицияһына, донъя һәм Рәсәй халыҡтарының тарихына, мәҙәниәтенә, диненә, ғөрөф-ғәҙәттәренә, телдәренә, ҡиммәттәренә аңлы, ихтирамлы һәм игелекле мөнәсәбәт формалаштырыу; 5) фәнде үҙләштергәндә ижтимағи тормоштоң формаларын һәм ролдәрен, тәртиплелек ҡағиҙәләрен, йәшәү нормаларын үҙләштереү; 6) шәхси һайлап алыу нигеҙендә әхлаҡ проблемаларын хәл итеүҙә компетентлыҡты һәм әхлаҡи аңлылыҡты үҫтереү, әхлаҡлылыҡ тойғоһо һәм әхлаҡи яҡтан үҙ-үҙеңде тәртипле тотоу нормаларын формалаштырыу; 7) фәндәрҙе үҙләштереү барышында, фәнни-эҙләнеү, ижади һәм башҡа эшмәкәрлек ваҡытында, шулай уҡ аралашыу процесында (уҡыусы-уҡыусы, уҡыусы-уҡытыусы һ.б) коммуникатив компетентлыҡты үҫтереү; 8) йәмғиәт һәм кеше тормошонда ғаиләнең әһәмиәтен аңлау, ғаилә ҡиммәттәрен ҡабул итеү, ғаилә ағзаларына ҡарата хөрмәтле һәм ҡайғыртыусан мөнәсәбәттә булыу; 9) донъя һәм Рәсәй халыктарының әҙәби мираҫын үҙләштереү процесында эстетик зауыҡты үҫтереү. **Метапредмет һөҙөмтәләр**:
2.	Башҡ Башҡорт теленең алфавиты.	1	
3.	Предметты (кешене) күрһәтеүсе һүҙҙәр. Уларҙың яңғыҙлыҡ, уртаҡлыҡ мәғәнәләре.	1	
4.	Предметтың яңғыҙлыҡ, уртаҡлыҡ мәғәнәләре буйынса күнегеүҙәр эшләү. Нығытыу.	1	
5.	Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең (исемдәрҙең) берлек һәм күплек мәғәнәләрендә килеүе.	1	
6.	Предметтың берлек һәм күплек мәғәнәләрендә килеүе буйынса күнегеүҙәр эшләү. Нығытыу	1	
7.	Тикшереү эше.	1	
8.	Предметтың билдәһен белдереүсе һүҙҙәр.	1	
9.	Предметтың билдәһен белдереүсе һүҙҙәр буйынса нығытыу дәресе.	1	
10.	Эште, хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәр.	1	
11.	Эште, хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәр буйынса	1	
12.	Предметты белдереүсе һүҙҙәрҙең өҫтәлмә мәғәнәләре.	1	
13.	Предметтың билдәһен, эшен белдереүсе һүҙҙәрҙең һөйләмдәге мәғәнәләре һәм функциялары.	1	
14.	Тикшереү эше. Предметты һәм хәрәкәтте белдереүсе һүҙҙәр.	1	

<table>
<tr><td>15.</td><td>Предметтың билдәһен, эшен белдереүсе һүҙҙәр.</td><td>1</td><td rowspan="4">1) белем алыу маҡсатын һәм бурыстарын үҙаллы билдәләү, танып белеү мотивтарын һәм ҡыҙыкһыныусанлыҡты үҫтереү;
2) максаттарға ирешеү юлдарын, уҡыу һәм танып белеү бурыстарын хәл итеүҙең эффектив ысулдарын аңлы рәүештә һайлау;
3) планлаштырылған һөҙөмтәләр менән үҙ хеҙмәтеңде тиңләштерә белеү, һөҙөмтәләргә ирешеү процесында эшмәкәрлекте контролдә тотоу, тәкдим ителгән шарттарҙа һәм ҡуйылған талаптарҙа эшмәкәрлегеңдең ысулын билдәләү, үҙгәреп торған ситуацияларҙа эшмәкәрлегеңә коррекция индереү;
4) баһалау, үҙбаһалау нигеҙҙәренә эйә булыу;
5) төшөнсәләрҙе билдәләү, дөйөмләштерә, аналогиялар таба, төркөмдәргә бүлә, сәбәп-нәтижә бәйләнешен күрһәтә, логик фекерҙәр төҙөй, һығымта яһай (индуктив, дедуктив, аналогия буйынса) алыу;
6) модель һәм схемалар, билдә һәм символдарҙы төҙөү, үҙгәртеү һәм ҡуллана белеү; 7) аңлап-төшөнөп уҡыу алымына эйә булыу;
8) үҙ тиңдәштәрең һәм уҡытыусылар менән уҡыу эшмәкәрлеген ойоштора, төркөмдә һәм үҙаллы эшәй, үз фекереңде формалаштыра, аргументлаштыра һәм уны яҡлай белеү.

Предмет һөҙөмтәләр:
1) формаль һәм формаль булмаған мәҙәниәт ара һәм шәхес ара аралашыуҙарҙа кешеләр араһындағы аралашыуҙарҙың эффектлығын тәьмин итеүсе телмәр эшмәкәрлеге төрҙәрен үҙләштереү (тыңлау, уҡыу, һөйләү һәм яҙыу);
2) белем биреү һәм үҙаллы белем алыу процесында шәхестең ижади һәм интелектуаль һәләттәрен үҫтереүҙә телдең мөһим роль башҡарыуын аңлау;
3) туған телдең коммуникатив-эстетик мөмкинлектәрен ҡулланыу;
4) туған тел тураһындағы фәнни белемде системалаштырыу һәм киңәйтеү, уның берәмектәре һәм баҫҡыстары араһындағы бәйләнештәр барлығына төшөнөү, туған телдең төп берәмектәрен һәм категорияларын, лингвистиканың төп төшөнсәләрен үҙләштереү;
5) һүҙгә төрлө төрҙәге анализ (фонетик, морфемик, һүҙьяһалыш, лексик, морфологик), һүҙбәйләнешкә һәм һөйләмгә синтаксик анализ һәм шулай уҡ текҫҡа күп аспектлы</td></tr>
<tr><td>16.</td><td>Предметтың иҫәбен белдереүсе һүҙҙәр</td><td>1</td></tr>
<tr><td>17.</td><td>Эштең билдәһен (рәүеш) белдергән һүҙҙәр.</td><td>1</td></tr>
<tr><td>18.</td><td>Һөйләм. Уның төрҙәре.</td><td>1</td></tr>
</table>

			анализ яһау күнекмәләрен формалаштырыу; 6) актив һәм потенциаль һүҙлек запасын байытыу, аралашыу стиленә һәм ситуацияға ярашлы туған телдә хистәрҙе һәм уйҙарҙы иркен белдереү өсөн һөйләмдә ҡулланылыусы грамматик сараларҙың күләмен киңәйтеү; 7) туған тел лексикаһының һәм фразеологияһының төп стилистик ресурстарын, төп нормаларын (орфоэпик, лексик, грамматик, орфографик, пунктуацион), һөйләү этикеты нормаларын үҙләштереү; уларҙы телдән һәм яҙма фекерҙәрҙе барлыҡҡа килтергәндә һөйләү практикаһында ҡулланыу тәжрибәһен булдырыу; телмәрҙе үҙаллы камиллаштырырға ынтылыу; 8) дөйөм кешелек ҡиммәте булараҡ тел мәҙәниәте өсөн яуаплылыҡ хисе формалаштырыу.

4 класс

№ п/п	Йөкмәткеһе (темалар)	Сәғәт һаны	УЭ төрҙәре. Основные виды учебной деятельности (УУД)
1	Мәктәп. Ватан.	1	**Шәхси һөҙөмтәләр**: 1) патриотик хис, илгә, Рәсәйҙең күп милләтле халҡының үткәненә һәм бөгөнгөһөнә хөрмәт тәрбиәләү; үҙеңдең этник сығышыңды, үҙ халҡыңдың, тыуған ереңдең тарихын, телен, әҙәбиәтен, мәҙәниәтен, кешелектең һәм Рәсәй халыҡтарының мәҙәни мираҫ нигеҙҙәрен белеү; күп милләтле Рәсәй йәмғиәтенең гуманистик, демократик һәм традицион ҡиммәттәрен үҙләштереү; 2) уҡыуға, хеҙмәткә ҡарата яуаплы мөнәсәбәт формалаштырыу; 3) хәҙерге донъяның социаль, мәҙәни, тел, рух күп төрлөлөгөн иҫәпкә алған, фәндең һәм ижтимағи тәжрибәнең хәҙерге заман үҫеш дәрәжәһенә тап килгән донъяға тулайым ҡараш формалаштырыу; 4) башҡа кешегә, уның фекеренә, донъяға ҡарашына, мәҙәниәтенә, теленә, диненә, гражданлыҡ позицияһына, донъя һәм Рәсәй халыҡтарының тарихына, мәҙәниәтенә, диненә, ғөрөф-ғәҙәттәренә, телдәренә, ҡиммәттәренә аңлы, ихтирамлы һәм игелекле мөнәсәбәт формалаштырыу;
2	Үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Өндәр һәм хәрефтәр	1	
3	Исем, уның аңлатҡан мәғәнәләре.	1	
4	Исемдәрҙең берлек һәм күплек мәғәнәләре	1	
5	Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше.	1	
6	Исемдәрҙең эйәлек заты менән үҙгәреше	1	
7	Исем темаһын йомғаҡлау	1	
8	Сифат. Сифаттың һөйләмдәге мәғәнәһе	1	
9	Сифат дәрәжәләре	1	
10	Ҡылым. Мәғәнәләре. Ҡылымдың һан, зат менән үҙгәреше, барлыҡта-юҡлыҡта килеүе	1	
11	Ҡылым. Уның заман мәғәнәләре	1	
12	Ҡылым. Уның зат, заман,		

	һан, барлыҡ-юҡлыҡ менән үҙгәреше.	1	5) фәнде үҙләштергәндә ижтимағи тормоштоң формаларын һәм ролдәрен, тәртиплелек ҡағиҙәләрен, йәшәү нормаларын үҙләштереү; 6) шәхси һайлап алыу нигеҙендә әхлаҡ проблемаларын хәл итеүҙә компетентлыҡты һәм әхлаҡи аңлылыҡты үҫтереү, әхлаҡлылыҡ тойғоһо һәм әхлаҡи яктан үҙ-үҙеңде тәртипле тотоу нормаларын формалаштырыу; 7) фәндәрҙе үҙләштереү барышында, фәнни-эҙләнеү, ижади һәм башҡа эшмәкәрлек ваҡытында, шулай уҡ аралашыу процесында (уҡыусы-уҡыусы, уҡыусы-уҡытыусы һ.б) коммуникатив компетентлыҡты үҫтереү; 8) йәмғиәт һәм кеше тормошонда ғаиләнең әһәмиәтен аңлау, ғаилә ҡиммәттәрен ҡабул итеү, ғаилә ағзаларына ҡарата хөрмәтле һәм ҡайғыртыусан мөнәсәбәттә булыу; 9) донъя һәм Рәсәй халыҡтарының әҙәби мираҫын үҙләштереү процесында эстетик зауыҡты үҫтереү. **Метапредмет һөҙөмтәләр**: 1) белем алыу маҡсатын һәм бурыстарын үҙаллы билдәләү, танып белеү мотивтарын һәм ҡыҙыкһыныусанлыҡты үҫтереү; 2) максаттарға ирешеү юлдарын, уҡыу һәм танып белеү бурыстарын хәл итеүҙең эффектив ысулдарын аңлы рәүештә һайлау; 3) планлаштырылған һөҙөмтәләр менән үҙ хеҙмәтеңде тиңләштерә белеү, һөҙөмтәләргә ирешеү процесында эшмәкәрлекте контролдә тотоу, тәкдим ителгән шарттарҙа һәм ҡуйылған талаптарҙа эшмәкәрлегеңдең ысулын билдәләү, үҙгәреп торған ситуацияларҙа эшмәкәрлегеңә коррекция индереү; 4) баһалау, үҙбаһалау нигеҙҙәренә эйә булыу; 5) төшөнсәләрҙе билдәләү, дөйөмләштерә, аналогиялар таба, төркөмдәргә бүлә, сәбәп-нәтижә бәйләнешен күрһәтә, логик фекерҙәр төҙөй, һығымта яһай (индуктив, дедуктив, аналогия буйынса) алыу; 6) модель һәм схемалар, билдә һәм символдарҙы төҙөү, үҙгәртеү һәм ҡуллана белеү; 7) аңлап-төшөнөп уҡыу алымына эйә булыу; 8) үҙ тиңдәштәрең һәм уҡытыусылар менән уҡыу эшмәкәрлеген ойоштора, төркөмдә һәм үҙаллы эшәй, үз фекереңде формалаштыра, аргументлаштыра һәм уны яҡлай белеү.
13	Һан. Һандарҙың төркөмсәләре. Һандарҙың мәғәнәһе.	1	
14	Алмаш. Зат алмаштары.	1	
14	Рәүеш. Мәғәнәһе.	1	
16	Ярҙамсы һүҙҙәр, уларҙың мәғәнәләре.	1	
17	Ымлыҡтар. Уларҙың мәғәнәләре.	1	
18	Һөйләм. Йыйнаҡ һәм таралау	1	

			Предмет һөҙөмтәләр: 1) формаль һәм формаль булмаған мәҙәниәт ара һәм шәхес ара аралашыуҙарҙа кешеләр араһындағы аралашыуҙарҙың эффектлығын тәьмин итеүсе телмәр эшмәкәрлеге төрҙәрен үҙләштереү (тыңлау, укыу, һөйләү һәм яҙыу); 2) белем биреү һәм үҙаллы белем алыу процесында шәхестең ижади һәм интелектуаль һәләттәрен үҫтереүҙә телдең мөһим роль башҡарыуын аңлау; 3) туған телдең коммуникатив-эстетик мөмкинлектәрен ҡулланыу; 4) туған тел тураһындағы фәнни белемде системалаштырыу һәм киңәйтеү, уның берәмектәре һәм баҫҡыстары араһындағы бәйләнештәр барлығына төшөнөү, туған телдең төп берәмектәрен һәм категорияларын, лингвистиканың төп төшөнсәләрен үҙләштереү; 5) һүҙгә төрлө төрҙәге анализ (фонетик, морфемик, һүҙьяһалыш, лексик, морфологик), һүҙбәйләнешкә һәм һөйләмгә синтаксик анализ һәм шулай уҡ теҡсҡа күп аспектлы анализ яһау күнекмәләрен формалаштырыу; 6) актив һәм потенциаль һүҙлек запасын байытыу, аралашыу стиленә һәм ситуацияға ярашлы туған телдә хистәрҙе һәм уйҙарҙы иркен белдереү өсөн һөйләмдә ҡулланылыусы грамматик сараларҙың күләмен киңәйтеү; 7) туған тел лексикаһының һәм фразеологияһының төп стилистик ресурстарын, төп нормаларын (орфоэпик, лексик, грамматик, орфографик, пунктуацион), һөйләү этикеты нормаларын үҙләштереү; уларҙы телдән һәм яҙма фекерҙәрҙе барлыҡҡа килтергәндә һөйләү практикаһында ҡулланыу тәжрибәһен булдырыу; телмәрҙе үҙаллы камиллаштырырға ынтылыу; 8) дөйөм кешелек ҡиммәте булараҡ тел мәҙәниәте өсөн яуаплылыҡ хисе формалаштырыу.